

DE CONSCIENTIA.

sive prudentiorum opinionem in formando judicio conscientiae opinativer sequi potest, e.g. Princeps vel suam, si rerum, de quibus agitur, satis gnarus est, vel Consiliariorum sententiam sequi, & ex ea conscientiae opinativae judicium formare potest. Contra vero subditus etiam contra propriam opinionem non potest solum, sed etiam debet amplecti id, quod superiori, cui subest, visum est, modo, quod superior statuit, non sit plane improbabile, sed suam habeat probabilitatem, ubi tamen not. de hac probabilitate non ita esse judicandum, quasi probabile aliquid inferiori vel subdito illico videri debeat, quod superiori ut tali, placet, sed subdito vel inferiori probabile illud esse debet, quod novit vel a multis Doctribus approbari, vel quod superior, non qua superior, sed quam doctus, probus & prudens approbat, vel hominum prudentiorum consilio age-re jubet. Unde est, quod subditi obligati sunt in conscientia, ut ad bellum vocati obedient, licet ipsi non satis judicare possint, an justum sit bellum, an injustum, sufficit enim principem viris prudentibus instructum esse, ex quorum consilio omnia geruntur. Vid. B. Horn. *Philos. mor. l. 3. c. 4.*

§. 27. Id adhuc monendum est, quod quando judicium opinativer conscientiae formandum est de re ad religionem spectante, opinio-nibus doctorum preferenda sit sententia Scripturarum Sacrae. E.g. Patres Concilii Nicenii statuerunt, Episcopos & alios Ecclesiasticos a consuetu-dine conjugali cum uxoribus, quas ut laici duxerant, abstinere debere: ab hac vero doctorum sententia discessit, & Scripturam protulit Paphnutius, nempe *Ebr. 13. 4.* ubi Apostolus vult honorabile esse conjugium inter omnes, & torum impollutum: hac sententia auditam, omissa est hujus rei disceptatio, & judicium conscientiae formatum est juxta Scripturam. Vid. Socr. l. 1. Hist. Eccl. c. 11. Gelaf. Cyzicen. Act. Conc. Nicen. c. 33.

§. 28. Denique si de odiosis & paenitentibus infligendis formandum sit judicium conscientiae opinativer, & diversae sint sententiae, tutius conscientia procedit, si mitiorem sententiam sequatur, (modo justitia non laedatur) e.g. si quis fuerit excommunicatus, nonnulli rigorem invadent, quod ne quidem salutandus, aut ullum benevoli animi indicium ei exhibendum sit: alii et si dissident familiarem cum excommunicato con-versationem, statuunt tamen non omnem ei benevolentiam esse denegandam, sed omni modo ejus salutem promovendam esse, haec posterior sententia mitior est, ut justitiae nihil derogetur: ita conscientia opinativa, si eam sequitur, tutior est. Vid. Azor. *Instit. Mor. l. 2. c. 9. seqq.*

§. 29. Conscientia scrupulosa dicitur judicium intellectus practici, quo